

2023_Anul Aurel C. POPOVICI (XXX):

prețul omului politic după darul de a vorbi? - politica de vorbe!

- această sirenă a cuvântului? - confundau cugetarea cu vorba și vorba cu fapta!

tribunism

șagunism

Oratori, retori și limbuți!
1846 1917
a judeca prețul omului politic în primul rînd după darul de a vorbi?
dacă vorba curge, aceasta nu e un semn de reală valoare!
pe orator îl stăpânește scopul, pe retor - deșertăciunea, pe guraliv - mîncărimea de limbă
cuvântul drept idee și ideea drept acțiune?
oratorul poate avea o valoare permanentă, retorul - numai una trecătoare, limbutul - nici una!
a lucrat în sensul temeiniciei; a descurajat mediocritatea și a făcut imposibilă farsa culturală
priceperea raportului între gândire și lucrare presupune o întinsă împărtășire la viața politică!
Anul tribunistului Aurel. C. Popovici

Titu Maiorescu

CONVORBIRI LITERARE
No. 12. București, 1 Decembrie 1902 Anul XXXVI

ORATORI, RETORI ȘI LIMBUȚI

O anecdotă de pe vremea lui Pitt, citată de G. Cornwall Lewis în „Istoria guvernamentală a Angliei 1770—1830”, vorbește de o conversație asupra calității celei mai necesare pentru un prim-ministru. E elocvența, zice unul; ba sînt cunoștințele, susține altul; ba munca și sîrguința, spune al treilea; ba nu, întîmpină Pitt: este răbdarea.

Oricare din aceste păreri ar fi cea adevărată (și probabil că după împrejurări toate pot fi aplicabile, iar luate ca regulă generală nici una), partea cea interesantă a caracteristicii anecdotei este faptul, că în primul rînd după darul de a vorbi, și ne-am adus aminte și de greșala analoagă, în urma căreia republicanii francezi dela 1848 au ales pe oratorul-poet Lamartine membru al guvernului și republicanii spanioli dela 1873 pe oratorul...

Aurel C. Popovici

TRIBUNA 1884

În sec. al XIX-lea, dezbaterile publice ale unor teorii sau memorii erau preferate știrilor lipsite de conținut și fără o minimă valoare moralizatoare. Încă din prima jumătate a secolului, dicționarul academic Laurian - Massim, prezenta înțelesul unor noțiuni noi. Astfel, termenul „**orator**” era prezentat ca un neologism, fiind cunoscut cuvântul „**ritor**”, introdus sub influența culturii grecești (în jurul anului 1700, fiind utilizat și de domnitorul Dimitrie Cantemir). După definiția dicționarului „frânzezo-românesc” al lui Poenar, Aaron și Hill (1841) „**Retor** se zice spre rău de acela a căruia toată elocvența stă într-un stil prefăcut, îngâmfat și declamatoriu”, **oratorul** fiind „acela care compune și pronunță cuvinte de elocvență”. Tinerii studenți, cucerii de teoriile maestrului Titu Maiorescu, prezentate în revista „*Convorbiri literare*”, erau la curent și cu înțelesul acestor termeni. Acesta și-a prezentat convingerile și în articolul „**Orator, retori și limbuți**” (apărut în revista *Convorbiri literare*, 1902); reproducem selectiv: «O anecdotă de pe vremea lui Pitt, citată de G. Cornwall Lewis în „Istoria guvernamentală a Angliei 1770 – 1830”, vorbește de o conversație asupra calității celei mai necesare pentru un prim-ministru. E **elocvența, zice unul; ba sînt cunoștințele, susține altul; ba munca și sîrguința, spune al treilea; ba nu, întîmpină Pitt: este răbdarea.**

Oricare din aceste păreri ar fi cea adevărată (și probabil că după împrejurări toate pot fi aplicabile, iar luate ca regulă generală nici una), partea cea interesantă a caracteristicii anecdotei este faptul, că în

Anglia a putut trece prin mintea unui om politic serios să facă din talentul oratoriu prima calitate a unui șef de guvern. Și ne-am adus aminte de articolul d-lui Mehedinți „**Politica de vorbe**” din numărul întâiu al „*Revistei Române*”, unde se zice, că „**toate partidele noastre au făcut greșala de a judeca prețul omului politic în primul rînd după darul de a vorbi**”, și ne-am adus aminte și de greșala analoagă, în urma căreia republicanii francezi dela 1848 au ales pe oratorul-poet Lamartine membru al guvernului și republicanii spanioli dela 1873 pe oratorul-istoric Emilio Castelar prezident și dictator, rămînînd ca rezultat final o amară decepție dela amîndoi.

Cu toate aceste pentru omul politic al unui stat constituțional **darul de a vorbi** este în orice caz o însușire de mare însemnătate, și găsind de altminteri articolul d-lui Mehedinți foarte cu minte și opinia d-sale, că „**dacă vorba curge, aceasta nu e un semn de reală valoare**”, (...) În epoca dintîiu a oratoriei parlamentare romîne, epocă pe care am datat-o dela Constituanta din 1866 până la Camerele revizioniste din 1884, darul vorbirii se prețuește oarecum în sine însuș, și de mari oratori trec cei ce vorbesc mai lung, mai sonor, de *omnibus rebus* și cu cea mai felurită și înflorită frazeologie. Ce e drept, și adevărații oratori și luptători parlamentari, cum au fost Mihail Kogălniceanu și Alexandru Lahovari - Kogălniceanu orator politic în toată puterea cuvîntului, Lahovari mai mult un temperament politic înzestrat cu o elocvență impulsivă - se numărau de public printre oratorii de frunte. Se număra și Manolache Kostaki, om de o cultură, care pe atunci trece de serioasă, dar care astăzi ar părea superficială, distins ca orator prin ușurința improvizării și mai așa numitele cuvinte de spirit. Însă alături de ei erau citați, ascultați și prețuiți Blaramberg, Gheorghe Brătianu și mai presus de toți, d. Nicolae Ionescu, despre care răposatul ministru liberal Dimitrie Gusti în *Ritorica* sa (Iași, 1875, pag. 294) rezumînd opinia lumii de atunci, scrie următoarele: „**Această sirenă a cuvîntului**, acest orator prin excelență, e oratorul opozițiunii parlamentare, **este principele elocvenței romîne și se numește Nicolae Ionescu.** (...) **Atît oratorul, cât și retorul și limbutul au darul vorbirii; dar oratorul vorbește pentru a spune ceva, retorul pentru a se auzi vorbind, limbutul pentru a vorbi. Motivul oratorului** este precizarea unei situații publice, afirmarea sau combaterea unei idei, convingerea unui auditor; **mobilitatea retorului** este dorința de a trece de orator sau îngâmfarea erudiției, sau încântarea de sonoritatea propriilor sale cuvinte; **pornirea limbutului** este de a se amesteca și el în vorbă oriunde și oricum. **Pe orator îl stăpânește scopul, pe retor - deșertăciunea, pe guraliv - mîncărimea de limbă.** De aceea **oratorul poate avea o valoare permanentă, retorul - numai una trecătoare, limbutul - nici una.** Distanța dintre aceste trei grade este așa de mare, încât te miri cum de a putut vreodată scăpa atenției publicului mai cult, și îndeosebi îndelungata reputație de orator politic a lui Nicolae Ionescu, în care, din contră, se arătau din capul locului toate notele clasice ale retorului *natus ab ostentatione declamatorie, non ad utilitatem, sed ad jactationem*, (născut din declamarea oratorică, nu pentru folos, ci pentru fală - latină), cum îl descrie și-l deplânge Quintilian (IV, 3), e așa de enigmatică, încât cere o îndoită explicație: întai cum de s-a putut întâmpla, și al doilea dacă s-a întâmplat, cum de s-a putut schimba. S-a putut întâmpla fiindcă majoritatea oamenilor noștri politici dintre anii 1866 și 1884 aveau încă dispoziția sufletească a celor de la 48, în entuziasmul lor pripit **confundau cugetarea cu vorba și vorba cu fapta.** Pentru ca deosebirea să fie făcută, trebuie ca vorba să aibă înlesnirea manifestării de la tribuna unor adunări numeroase, sau cel puțin de pe catedra unor școli superioare, de unde să fie controlată în raportul ei cu gândirea; iar **priceperea raportului între gândire și lucrare presupune o întinsă împărtășire la viața politică. Când aceste condiții sociale nu sunt îndeplinite, publicul cel mare ia cuvîntul drept idee și ideea drept acțiune**

(...)». Despre urmele lui Titu Maiorescu în istoria culturii române, scria marele critic Tudor Vianu: «Influența lui în epocă a fost atât de activă și s-a produs în atâtea împrejurări, în legătură cu atâtea probleme, încât nu este cu puțință a scrie istoria literaturii și a culturii românești în a doua jumătate a secolului al XIX-lea fără a ține seama de contribuția lui.

Influența lui Maiorescu a lucrat în sensul temeiniciei; a descurajat mediocritatea și a făcut imposibilă farsa culturală.

Reputațiile dărmate de el nu s-au mai putut reface. Admirăm și astăzi verbul lui critic, sobru și incisiv, demnitatea lui polemică de la care nu s-a abătut niciodată, prin evitarea oricărui atac personal, prin menținerea în singurul plan al ideilor. Acțiunea criticii culturale a lui Maiorescu a fost salubră (...).

Majoritatea studenților erau conectați la realitățile politice ale vremurilor și urmăreau cu atenție discursurile marilor politicieni, acestea fiind publicate (de multe ori integral) în presa vremii. Este interesant de urmărit „Răspunsul studenților maghiari” și modul cum a fost pregătit. Din lucrarea dr. Vasile Crișan aflăm că, în aprilie 1891, a fost organizată o mare adunare la Universitatea din Budapesta, președintele adunării fiind Rényi Iosif (student la drept); la adunare nu a participat studențimea română (grupată în societatea „Petru Maior”), deși a fost invitată. Reproducem știrea din publicația bucureșteană „Universul” (nr. 89, aprilie, 1891): «**Studenții unguri și memoriul** (prin fir telegrafic) Budapesta, 4 aprilie. O întrunire de 700 studenți universitari a discutat chestia răspunsului la memoriul tinerimii române. Președintele Reny a declarat că tinerimea ungurească trebuie să răspundă falselor aserțiuni ale memoriului român spre a convinge pe străini de vitalitatea națiunii maghiare. - Adunarea a adoptat cu unanimitate o rezoluțiune, care zice că mișcarea este îndreptată numai contra tinerimei universitare române și contra tendințelor oculte. Tinerimea ungurească declară într'un mod solemn și cu unanimitate că ea vrea să trăiască pe un picior de frăție legală cu cetățenii patriei ungurești, ori-care ar fi naționalitatea lor. Studentul Mezin (român) a declarat că este convins că acușările aduse contra ungarilor de apăsarea celor-l'alte naționalități sunt mincinoase (vii aplause). Întrunirea a ales o comisiune de 20 de membri, însărcinată cu redactarea răspunsului la memoriul românilor».

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2023-anul-a-c-popovici-xxx-pretul-omului-politic-dupa-darul-de-a-vorbi-politica-de-vorbe-aceasta-sirena-a-cuvintului-confundau-cugetarea-cu-vorba-si-vorba-cu-fapta-171092.html>

În: Tribuna, 23 iulie 2023